

Bölüm 7

MALİYET SİSTEMLERİ İÇERİSİNDE YALIN ÜRETİM MODELİ VE DEĞER AKIŞ MALİYET SİSTEMİNİN İNCELENMESİ

Ülkü MAZMAN İTİK

1.GİRİŞ

“Üretim, insanların sınırsız ihtiyaçlarını karşılamak için tabiatta bulunan sınırlı hammaddenin farklı yöntemlerle nihai mal ve hizmete dönüştürüldüğü faaliyetler bütünüdür. Üretim sistemlerinin temel amacı ise bu faaliyetler bütününi sistemli hale getirip ihtiyaç duyulan tüm üretim faktörlerini üretime dâhil ederek müşterilere sağlanabilecek maksimum faydayı sağlamaktır”(Kılıç & Ayvaz, 2016). Globalleşen dünyada üretim yapan işletmelerin hayatta kalabilmeleri ve rekabet avantajı sağlayabilmeleri için üretim süreci içerisinde gerçekleşen tüm maliyetlerini kontrol altına almaları ve yönetebilmeleri gerekmektedir. İşletmeler için maliyet bilgilerinin önemi arttıkça üretim sürecinde hangi maliyet yönteminin kullanılması hakkındaki tartışmalarda artmıştır. 1900’lü yıllarda fordist üretim modelinin benimsenmesi ile yığın ve seri üretim modeline uygun olarak geliştiren maliyetlime modelleri 1980’li yıllardan sonra müşteri odaklı üretim modellerini gündeme getirmiştir. Bu yıllarda özellikle müşterilerin ürün kalitesine önem vermeye başlaması piyasada aynı ürünü üreten firma sayısının artması ile birlikte işletmeler kendi müşteri kitlelerini kalite unsuru ile kendilerine bağlamak istemişlerdir. Adı geçen yıllarda firmalar maliyet avantajı sağlamak ve müşteri memnuniyetini sağlamak için; Faaliyet Tabanlı Maliyetleme, Toplam Kalite Yönetimi, Hedef Maliyetlime, Sürece Dayalı Faaliyet Tabanlı Maliyetleme, Kalite Maliyetleri, Mamul Yaşam Döneminde Maliyetleme gibi yöntemleri uygulamaya başlamışlardır (Aktaş, 2013).

Seri üretim modelinin hâkim olduğu 1900’lü yıllarda Japonya’nın savaş sürecinde olmasından dolayı Toyota firmasında üretilen araba miktarı ciddi azalma göstermiş ülkede savaş tankı üretimine ağırlık verilmiştir. Bu sebepten dolayı Japonya dünyadaki araba üretim teknolojilerinden uzak kalmıştır. Toyota motor işletmesi o günkü ekonomik koşullarda mevcut üretim şartlarının kendi üretim yapısına uymayacağını tespit ettikten sonra yeni bir üretim sistemi arayışına gir-

tim modelinde, üretime verilen hammadde çok kısa bir sürede nihai ürün olarak çıkabilmektedir. Yalın üretim modeli çekme sistemine göre çalışmaktadır, yani bir önceki üretim sürecinden talep gelmediği müddetçe üretim yapılmaktadır bu sebeple çok az ve ya sıfır stok ile üretim süreci devam etmektedir. Yalın modelde sıfır stok ile üretim hedeflendiği içinde yarı mamullerin eş değer ürün miktarlarının hesaplanmasına da gerek yoktur. Yalın modelde üretim yapılan fiziki ortamda en az düzeye indirilmesi hedeflenmektedir. “Yalın üretimle beraber baştan aşağı yeni bir yerleşim oluşturulan ve hücresele imalata ağırlık verilen firmada, üretim tesisi kullanım alanında, yaklaşık yüzde otuz beş azalma görülmüştür” (Kılıç, & Ayvaz, 2016).

“İkinci dünya savaşından sonra Japonya’da Toyota şirketi tarafından uygulanmaya başlayan yalın üretim modeli daha sonra Amerika ve Avrupa’da da uygulanma alanı bulmuştur. 1940 lı yıllarda dünyaya yayılan yalın üretim modeli Türkiye’de 1990’lı yıllarda gündeme gelmeye başlamış ve birçok firma tarafından tercih edilen bir üretim modeli olmuştur. Yalın üretim felsefesini benimseyen firmaların maliyetleme yönteminde değer akış maliyet yöntemi yerine standart maliyet yöntemini uygulamaya devam etmeleri yalın üretim modelinin etkin şekilde uygulanmasını ve sonuçlarının raporlar da görünmesini engellemektedir.” Ülkemizde yalın üretim yaygın olarak otomotiv sektöründe uygulanmaktadır. Toyota, Otoyol, Temsa, Hema ve Goodyear bu anlayış ile üretim gerçekleştiren firmaların başlıcalarıdır. Adapazarı ilimizde kurulmuş olan Toyota fabrikasında çalışan Türk işçileri kısa süre de Japonya’daki Toyota işçilerinin üretkenlik seviyesini yakalamışlardır. Özellikle genç ve dinamik maliyet uzmanlarının dünyadaki gelişmeleri takip etmeleri kurumsallaşmış firmalarında bu değişime olanak sağlamaları yalın üretim modelinin Türkiye’de tanınmasına olanak sağlamıştır. Buna ilave olarak Renault, Tofaş, Ford ve Bosch Üretim Sistemi ve Hugo BOSS gibi tekstilde Dünya markası olan tekstil üreticisi, kendi işletmelerinde ve yan sanayi işletmelerinde de yalın üretim sistemini başlatmışlardır. Yaklaşık beş yıl önce bu sisteme geçen Sun Tekstil de tekstil sektörü için iyi bir örnektir” (TSO Konya, (2008).

KAYNAKLAR

1. Aktaş, R. Yalın Üretim Ortamında Maliyet Yönetimi: Değer Akış Maliyetleme. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(25), 57-86.
2. Alkan, H. (2001). İşletme Başarısında Maliyet Yönetiminin Rolü Ve Maliyet Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar (Ormanlık Açısından Bir Değerlendirme). *Türkiye Ormanlık Dergisi*, 2(1), 177-192.
3. Balcı, B. R. (2011). Yalın Düşünce Ve Muhasebe. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 39-58.
4. Büyükmirza, K., (1999). *Maliyet Ve Yönetim Muhasebesi - Tekdüzene Uygun Bir Sistem Yaklaşımı*, 7. baskı. Barış Yayıncılık, Ankara
5. Cengiz, E. ve Uyar, S. (2011). Geriye Doğru Maliyetleme (Amaç Maliyeti) ve Bir Üretim İşlet-

Muhasebe Araştırmaları

- mesinde Uygulama Amaç Maliyeti ve Üretim Şirketinde Uygulama. *Yaşar Üniversitesi Dergisi* , 22 (6), 3681-3692.
6. Huntzinger, J., & Kenndy, F. A. (2005). Lean accounting: measuring and managing the value stream. *Journal of cost management*, 19(5), 31-38.
 7. Kaldırım, Y., & Kaldırım, Z. (2018). Değer Akış Maliyet Yönteminin Yalın Üretim Sistemindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir İnceleme,
 8. Karcıoğlu, R., & Nuray, M. (2010). Yeni Bir Maliyetleme Sistemi Olarak Değer Akış Maliyetleme. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (47), 69-80.
 9. Kılıç, A., & Ayvaz, B. (2016). Türkiye Otomotiv Yan Sanayinde Yalın Üretim Uygulaması/a Lean Manufacturing Application in Turkish Automotive Industry. *Istanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 15(29), 29.
 10. Kimsey, DB (2010). Sağlık hizmetlerinde yalın metodoloji. *AORN günlüğü* , 92 (1), 53-60.
 11. Mckellen, C. (2004). Lean manufacturing and lean thinking. *Metalworking Production, London, Jan*.
 12. Özçelik, F. (2013). Yalın Üretim Ortamına Uygun Maliyet Sistemi Seçimi. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 47-58.
 13. Sarı, E. B. (2018). Üretim Hattı Tasarımında Değer Akış Haritalama Tekniđinin Kullanılması. *Dumlupınar University Journal of Social Science/Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (56).
 14. Tektüfekçi, F., & Selek, A. S. (2009). Geri Püskürtme Yöntemi ve Diğer Maliyetleme Sistemleri İle Olan İlişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3), 149-174.
 15. Terzi, S., & Atmaca, M. (2011). Yalın Üretim Sistemi Açısından Değer Akış Maliyetlemesinin İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 449-466.
 16. Türkan, Ö. U. (2010). Üretimde yalın dönüşümün temel performans kriterleri. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 28-41.